Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR IX. | Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., PETEK, 18. AVGUSTA (AUGUST) 1916. | ŠTEV.—NUMBER 67.

Wilson je pozval železniške magnate v Washington.

Predsednik predlaga osemurni delavnik.

TRGOGO POSTOPANJE ZA OMEJITEV OTROŠKE PARALIZE V PA. — POGREBNIKI SLAVLJO PROSPERITETO. — DOBAVA ŽELEZA IZ KITAJSKE. — MONOPOL BAKRA ZA ZAVEZNIKE. — SAMOMOR "VOJNE NEVESTE." — ŽRTVA SLEPARJEV. — UPOR NA MORJU. — VELIKE POVODNJE NA JUGU. — DRUGE NESREČE IN NEZGODE.

Ameriški baker hočejo monopolizirati za zaveznike v Evropi.

Washington, 18. avg. — Predsednik Wilson je včeraj brzojavno pozval predsednike vseh železniških družb, da nemudoma pridejo v Washington na posvetovanje. Wilsonov načrt za odvrnitev stavke na železnicah se glasi:

1. Obe strani naj sprejmeta osemurni delavnik na podlagi sedanje plače železničarjev.

2. Vprašanje plače za nadčas (overtime) in vse ostale sporne točke se naj predloži komisiji, katero pooblasti kongres.

Večina 640tih zastopnikov, ki prezentirajo štiri železničarske unije, je zadovoljnih z Wilsonovim načrtom, toda danes bodo glasovali v posebni seji, da li sprejmejo načrt ali ne. Poslovodje železnic se trdovratno upirajo načrtu.

New Castle, Pa., 17. avgusta. — Leni Hornbeckovi se ne more jesti, da nima srca in se boji strahov.

Obeni ponoči je slišala nenavaden šum. Takoj je šla gledat, kaj se godi. Videla je vlomilca, ki je pobiral vrata v bližnje stanovanje. Vrnila se je v kopalno sobo in pobrala iz tal težak kamen. Nazaj se je plazila po prstih, da je udarila vlomilcu za hrbet, in ga ošinila po glavi, da se je zvrnil. Ko je dospel na lice mesta policaj Burnham, je planil vlomilcu v noge, sunil policaja v čeljusti, da je videl zvezde, in pobegnil.

Coshoeton, O., 17. avgusta. — Volilci v tem farmarskem gnezdu, so glasovali, da mestece ostane suho.

East Liverpool, O., 17. avg. — Na podlagi strogih karentenskih predpisov v Pennsylvaniji glede otroške paralize je Albert Marx, predsednik zdravstvenega urada v Industryji, Pa., vstavil osobni vlak v Smiths Ferryju, Pa., in uzel dvajsetim osebam, ki se nikakor mogle izkazati z zdravniškim spričevalom, da zapuste vlak in se peljejo v državo Ohio.

Marx je delo temeljito izvršil. Šel je iz voza v voz in zahteval, da se mora vsaka oseba pod šestdesetim letom izkazati z zdravniškim spričevalom ali pa vrniti v Ohio. Nekateri so se vrnili s cesto železnico, drugi so pa čakali v Smiths Ferryju popoldanskega vlaka.

Marx je kasneje izjavil, da bo zadržal tudi vse vozove cestne železnice in avtomobile, ki prihajajo iz države Ohio v Pennsylvanijo, in zahteval zdravniška izkazila.

Mayville, L. I., 17. avgusta. — Društvo pogrebnikov iz Kingsa, Queensa, Nassauva in Suffolka je imelo danes z godbo in plesom praznovalo prosperiteto v hotelu Kensington.

Navzočih je bilo 81 pogrebnikov, njih žene in njih uslužbenci. Vsem so žarela lica od veselja, saj je letošnje leto bilo izredno dobro zanje. Godba je igrala vesele polke in valčke, točilo se je pijačo, ki se loči od tekočine le po balzamovanju mrličev.

No, če pogrebniki na tak način izmuzljejo prosperiteto, potem se v mnogih hišah naselila žalost.

Alliance, O., 17. avgusta. — Na progi Pennsylvania železnice so našli neznanega mrtvega človeka. Na glavi je imel rane in okoli vrata je imel zavito brisalko, na kateri je bilo znamenje nekega hotela v Allinacu.

Mrliški oglednik izjavlja, da je neznanec star okoli 30 do 40 let in da je bil umorjen. Položili so mrtvega na železniško progo, da ga raztrga vlak in tako prikrije zločin.

Sandusky, O., 17. avgusta. — P. K. Martin in njegova žena, gdč. Ana Hess iz Chicago Junctiona in Ralph Hirschert iz Plymountha so dobili težke poškodbe, ko se je velik avtomobil, v katrem so se peljali, prekucnil eno milijo južno od Monroevilla 30 čevljev globoko prek cestnega nasipa v majhen potok.

Denver, Colo., 17. avgusta. — Policija išče nekega Orvala Kinga, zaupnega kaznenca, ki je pobegnil iz okrajne ječe.

Komaj je bil jetniški ptiček prost, je že oropal banko v Englewoodu za $350. Po izvršenem zločinu je izginil s plenom.

Washington, D. C., 17. avgusta. — Odsek trgovske akademije za statistiko in potrebe, je izdal poročilo, na podlagi, katerega izjavlja, da sedanja prosperiteta ni odvisna od vojne in predsedniških volitev.

Poročilo navaja tudi ugodne razmere v poljudelstvu in industriji.

Seattle, Wash., 17. avgusta. — Parniki dovažajo sirovo železo iz Vancouverja, B. C. za Pacific Coast Steel Company. Naročenega je 1,000 ton sirovega železa, ki je bilo lito v Kitaju.

Tako kapitalisti farbajo ameriške delavce. V naselniški predlogi zahtevajo, da se Kitajce izključi od naseljevanja, lito sirovo železo pa naročajo na Kitajskem, kjer se delavec preživi s tremi centi na dan, v ugodnem slučaju jih pa zasluži deset.

Delavci! Odprite oči in spoznajte kapitalistični humbug!

Seattle, Wash., 17. avgusta. — Tukajšnja univerza gradi novo poslopje, v katerem bo nastanjena trgovska akademija. Poslopje bo stalo $50,000.

New York, 17. avgusta. — Industrijalci, ki zalagajo zaveznike s strelivom, se pogajajo za nakup največje množine bakra, ki je bila kedaj kupljena v Združenih državah.

Množina bo znašala 250.000 funtov, ali 15 odstotkov od cele produkcije za leto 1917.

Kupno pogodbo zadržuje le cena, radi katere se še pogajajo.

Nekaj bakra pojde v Francijo in na Angleško, ostali baker pa ostane tukaj in porabili ga bodo pri izdelovanju granat in šrapnelov za Anglijo, Rusijo, Italijo in Francijo.

Tacoma, Wash., 17. avgusta. — Parnik "Baja California," ki je semkaj priplul iz Južne Amerike, bi bil kmalu na širokem morju zletel v zrak.

Na parniku je vkreanih 1,200 zabojev dinamita in več zabojev perkuzijskih kapic. Vprav tik skladišča, v katerem je bil naložen dinamit, je izbruhnil ogenj, ki so ga po enournem trdem delu potlačili.

(Dalje na 2. strani, 2. kolona)

IZ DELAVSKEGA SVETA.

O stavki strojnikov v Milwaukee. --- Zanimivo poročilo o mestnih prodajalnah v Parizu. — Župan mora iti zaradi protidelavskega postopanja. — Obsojeni stavkarji v Minnesoti. Delavske pridobitve.

Delavci zahtevajo, da je morilec kaznovan.

St. Louis, Mo., 17. avgusta. — Delegatje tukajšnjih strokovnih organizacij, ki so združene v "Central Trades and Labor Union, so napram državnemu pravdniku sprejeli ostro rezolucijo, ki je proti George Schneiderju, kateri je hladnokrvno umoril štrajkajočega razvažalca mleka William Mitchella, dvignil obtožnico radi umora četrte vrste.

Delegatje so izjavili, da je bil hladnokrven umor, drž. pravdnik pa prihaja z obtožnico na dan, da krivec ne more biti več kaznovan kot na 30 dni ječe in $100 denarne globe.

Strokovne organizacije so sklenile, da bodo same prevzele sodno postopanje proti Schneiderju, da prejme kazen, ki jo zasluži.

Nad 2,500 oseb se je udeležilo pogreba umorjenega štrajkarja.

Kapitalisti imajo vse pravice.

Milwaukee, Wis., 17. avg. — Stavka strojnikov za osemurni delavnik še vedno traja in štrajkarji se ne vrnejo na delo, dokler osemurni delavnik ne bo priznan.

Če zastavka še več strojnikov, je odvisno od konference, ki se sdaj vrše med unijskimi odborniki in delodajalci, ki še niso pristali od stavke.

Sodnik Hedding je brisal obtožnico radi nedostojnega obnašanja proti A. C. Paulu, ravnatelju za oglašanje pri tvrdki National Brake and Electric Company, na sodnijskem koledarju.

Walter Mattison, pomožni državni pravdnik, je vložil proti odloku sodnika priziv in izjavil, da pojde pred najvišje državno sodišče, da se zadosti pravici.

Odlok sodnika daje delodajalcem pravico, da fotografirajo štrajkajoče delavce proti njih volji. Štrajkarji, ki so bili fotografirani proti njih volji od Paula blizo tovarne, izjavljajo, da bo družba izrabila slike, da jih postavi na črno listino in tako bojkotira, da ne dobe dela.

Mestne prodajalne so znižale ceno.

Pariz, 17. avgusta. — Mestne prodajalne in delavnice, v katerih delajo le organizirani delavci, so znižale cene za življenske potrebščine. Trgovci, ki niso hoteli znižati cen in so trmoglavo obstali pri visokih cenah, so kmalu zaprli prodajalne.

Prvi tozadevni poizkus je napravil župan J. L. Oursel Exheux, ki je določil maksimalne cene za meso v mestu. Mesarji so izprli odjemalce in jim niso hoteli prodati mesa. Na to je župan odprl mestno mesnico.

V mestni mesnici so prodajali meso po maksimalni ceni, ki je bila določena za mesarje na drobno. Ta poizkus se je obnesel dobro in mesnica je vrgla tako velik dobiček, da ni bilo treba načeti denarja, ki ga je odločila mestna občina za svoje podjetje. Dobiček je šel seveda v mestno blagajno.

Ravnotak poizkus je napravil Charlot, župan v Pavillon sous Boissu, v pariškem predmestju. Župan ni hotel prodajalcem na drobno določiti maksimalnih cen, ampak je znižal cene potom konkurence. Mestna prodajalna je prisilila trgovce, da so znižali ceno krompirja pri funtu od 5 na 1½c.; ceno pri funtu "steaka od 30 na 20c. Cena pri funtu soli je padla od 4 na 2½c.

Ko je župan uvidel, da trgovci na debelo nočejo postaviti krompirja na trg in rajše vidijo, da segnije kot da znižajo cene, je župan šel na deželo in kupil krompir direktno pri farmarjih. S takim ravnanjem je prisilil tudi trgovce na debelo, da so postavili krompir po znižanih cenah na trg.

Temu zgledu je na Francoskem sledilo mnogo drugih mest, da obvarujejo ljudstvo pred oderuhi z živili.

Župan mora iti.

Roanoke, Va., 17. avgusta. — Prvič v zgodovini se mogoče zahteva, da se odstavi župana, ki je odprto pokazal delavstvu neprijazno lice.

Gre se za župana L. C. Brocka v Smithfieldu, Va. V peticiji, v kateri volilci zahtevajo, da se župana odpokliče, in je bila predložena okrožnemu sodišču, navajajo, da župan noče izvesti zakona za varstvo otrok in odredbe, da se dvakrat v mesecu izplača delavce.

Obtožnico proti županu je dvignil B. Doherty, delavski komisar, ki je zahteval od župana, ki je obenem mirovni sodnik, da izda pozivnico proti Smithfield Light and Power Company in Underwood Manufacturing Company, najbolj mogočnima kompanijama v mestu, ker sta kršili delavske zakone. Župan je dejal, če pridejo take tožbe na njegovo sodišče, da jih bo takoj zavrgel, in da Underwood Manufacturing družba stori mestu še uslugo, če da delo otrokom pod zakonito starostjo.

Ko je stvar prišla pred sodišče, je župan zavrgel obtožnico, češ, da taki delavski zakoni niso veljavni za mesto kot je Smithfield. Iz obravnave je napravil navadno farso.

Stavka natakarjev.

Rochester, N. Y., 17. avgusta. — V tukajšnjem mestu in v letoviščih v okolišu mesta so zastavkali natakarji in kuharji, ki delajo v hotelih.

Stavkarji zahtevajo povišanje mezde in boljše delovne razmere.

Natakarji so do sedaj dobivali $30 na mesec, odslej zahtevajo $9 na teden. Druge zahteve se nanašajo na boljšo hranó, bolj higijenična stanovanja in odpravo denarnih glob.

Worchester, Mass. 17. avgusta. — Organizirani delavci namerava jo prirediti veliko agitacijo, da zlomijo moč delodajalcev, ki so organizirani v Metal Trade Assiciation in delajo s samimi neorganiziranimi delavci. Boj je namenjen tudi vsem drugim delodajalskim zvezam, katerih geslo je odprta delavnica.

Duluth, Minn., 17. avgusta. — Okoli 2000 tisoč organiziranih pristaniščnih delavcev v tem mestu in Superioru je dobilo 5 centov priboljška na uro. Podnevu in ponoči dobe odslej 40c na uro, delavci, ki nakladajo cement, pa 45 centov. Delavci so dobro organizirani in lahko jim je bilo izvojevati priboljšek.

Decatur, Ill., 17. avgusta. — Neorganizirani skladiščni delavci na Wabash železnici so zastavkali, da izvojujejo poboljšanje mezde od 16½ na 20c na uro.

Kompanija zdaj hoče zlomiti stavko z uvedbo nagradnega sistema (bonus sistem). Delavec mora premetati že nekaj stotin ton tovora, da je deležen nagrade.

(Dalje na 2. strani, 4. kolona)

VREME.

Chicago: Jasno in vroče v petek in soboto.

Illinois in Missouri: V splošnem jasno z visoko temperaturo v petek in v soboto.

Temperatura zadnjih 24 ur v Chicagi: Najvišja 88, najnižja 70.

Ruska ofenziva je ustavljena.

Zdaj pa Francozi zmagujejo.

DVANAJST RUSKIH NAPADOV ODBITIH PRI ZLOTI LIPI. — FRANCOZI SO OSVOJILI TRI MILJE ZAKOPOV OB SOMMI. — ANGLEŽI IMAJO TUDI VSPEHE. — NEMCI PA PRAVIJO, DA SO VSE ODBILI. — ITALIJANI ZASTONJ NAPADAJO HRIBE. — NA BALKANU PRITISKAJO ZAVEZNIKI. — NEMCI BODO BRANILI TRST?

Italijani imajo polne roke dela.

ZADNJE VESTI.

London, 18. avg. — Angleži so okupirali nadaljnih sto jardov zakopov pri Bazentinu.

Pariz, 18. avg. — Vse pozicije, ki smo jih pridobili v sredo južno od Somma, smo obdržali. Na vsi fronti se vrši silna kanonada.

Berlin, 18. avg. — Vsi angleški napadi severno od Somme so bili odbiti. Na obeh straneh Mase pred Verdunom se vrši artilerijsko bojevanje.

Petrograd, 18. avgusta. — Na vsi fronti se vrše artilerijski dvoboji. Sovražnik je ponovil protinapade na mnogih krajih. Drugače je položaj nespremenjen.

Berlin, 18. avg. — Vsi ruski napadi na Batkov in Harbuzov, zapadno od Zaločev, so bili odbiti.

Rim, 18. avg. — Italijani ne bodo prodirali proti Trstu, dokler ne vzamejo utrjenih gora San Gabriele in San Maria in pogorja med Gorico in Tolminom.

Amsterdam, 18. avg. — Socialisti v Nemčiji pobirajo podpise za mir brez aneksij. Dobili so 17.000 podpisov od delavcev in trgovcev v Vratislavi.

Sofija, 18. avg. — Zavezniki nadaljujejo z močnimi napadi v bližini Doirana.

Dunaj, 18. avg. — Ruska infanterija je dvanajstkrat napadla naše čete ob Zloti Lipi, ali vsaikkrat smo odbili napad. Včeraj smo tudi odbili pet italijanskih napadov med Plavo in Vipavo.

Splošni položaj.

Medtem ko so Rusi naleteli na avstro-nemško protiofenzivo proti Zloti Lipi in ne poročajo več o takih vspehih, kakor so poročali pred nekaj dnevi, so spet naenkrat oživeli zavezniki na Francoskem in prizadjali nov udarec nemški obrambni črti na bojišču ob Sommi. Ni še preteklo štirinindvajset ur, od kar so poročali vojni korespondentje iz nemških taborov, da je angleško-francoska ofenziva definitivno ustavljena, ko poroča Pariz, da so Francozi vrgli Nemce iz zakopov na tri milje široki fronti in skoraj eno milijo daleč na obeh straneh Somme. Pri tej priliki so se Francozi še bolj zajedli v tretjo nemško obrambno črto in popolnoma zagospodarili nad cesto, ki vodi iz Maurepasa v Clery v dotičnem okolišu. Maurepas je že od treh strani obkoljen od francoskih čet in padec tega kraja je vsekakor neizogiben. Maurepas je eden temeljnih kamnov nemške obrambne črte pred Peronno; vsaka hiša v tej vasi je trdnjava zase in vsak hlev je arzenal. Nemci so takoj organizirali protinapade na izgubljene pozicije, toda Francozi so bili pripravljeni in do zdaj še niso Nemci nič opravili. 8 Francozi so kooperirali Angleži, ki so ves čas vzdrževali bombardement na svoji strani. Izpred Verduna ni danes nobenih vesti.

Petrograd poroča, da je "sovražnik začel z močnimi protinapadi z namenom, da ustavi naše prodiranje". Ti protinapadi se vrše na zapadnem bregu Zlote Lipe pod generalom Bothmerjem, ki je napel vse vse moči, da obvaruje pred Rusi važno železniško postajo Brzčani, katera je oddaljena od Lvova 46 milj. Kljub temu pa poroča Petrograd, da so Rusi osvojili nekaj ozemlja južno od tega mesta in okupirali Solotvino ter Griavo v vznožju Karpatov.

Italijani naskoknjejo hribe iztočno od Gorice in avstrijske pozicije na kraški planjavi. Rim pravi, da so imeli nadaljne vspehe na pobočju gore Pečinke in na severnem koncu kraške planote v okolici Sv. Katarine in Sv. Marka. Iz Milana poročajo, da je Nemčija prevzela obrambo Trsta in da je poslala tamkaj svoje čete in svoje generale, ki bodo vodili obrambno bojevanje. Kaj je s Tolminom, ne poročajo Italijani ničesar več.

Pariz je izdal podrobno poročilo o zavezniških operacijah na Balkanu, ki navaja vspešne boje proti nemško-bolgarskim pozicijam.

Uradna poročila sledé:

Francosko poročilo.

Pariz, 17. avg. — Na somški fronti smo po močni artilerijski preparaciji odprli nekaj ofenzive, ki nam je prinesla precej vspeha okrog Maurepasa. Naše čete v zvezi z britiškimi so osvojile celo vrsto nemških zakopov na 1500 metrov dolgi fronti in prodrle do gotovih točk ob cesti Guillemont-Maurepas. Južno od Maurepasa smo po vroči bitki osvojili vse nemške pozicije iztočno od ceste Maurepas-Clery na dva kilometra dolgi fronti in prodrli 500 metrov v nemško črto. Sovražnik je imel v tem boju velike izgube. Ti dve operaciji, ki smo ju izvršili z veliko spretnostjo in hitrostjo, sta nam dali večje število nemških vjetnikov, katerih še nismo prešteli. Istočasno so naše čete naskočile močno organizirane zemeljske utrdbe južno od Somme pri Belloy-En-Santarre in okuplrale 1500 metrov zakopov. Tam smo vjeli 60 Nemcev. Na ostalih krajih bojišča se vrši topniško bombardiranje.

Angleško poročilo.

London, 17. avg. — Včeraj smo se borili zaeno s Francozi, ki so napadali pri Maurepasu. Naše čete so napredovale zapadno in južnozapadno od Guillemonta. Zapadno od gozda Foreaux smo osvojili tristo jardov nemških zakopov in se pomaknili drugih tristo jardov v nemško črto.

Nemško poročilo.

Berlin, 17. avg. (Brezžično v Sayerville). — Od rižkega zaliva do točke severno od Dnjestra ni poročati nobenih posebnosti. Oddelki poljske legije so vspešno napadli Ruse pri Hulevičih in nemški oddelki so razbili ruske predstraže iztočno od Kiselina in pripeljali 64 ruskih vjetnikov. Severno od Dnjestra so Rusi po svojem porazu 14. avgusta vprizorili nekaj slabih napadov, ki se niso obnesli. V Karpatih so naše čete osvojile hrib Staraobščina severno od Kapula.

Iz Dunaja poročajo, da so avstrijski letalci zopet z vspehom bombardirali italijanske železniške in militaristične postaje v Ronchi, Vermegliano, San Canciano, Selcah in ob ustju Soče. Vsi letalci so se vrnili nepoškodovani. — 13. avgutsa je nemški pomorski aeroplan bombardiral ruske postaje za letalce v Papelholmu in Lebari na otoku Oesel z dobrim rezultatom. Kljub sovražnemu ognju se je letalec povrnil brez kake nezgode.

(Zapadno bojišče). — Medtem ko smo odbili angleške napade na črti Ovillers-Pozieres in zapadno od gozda Foreaux, so napadli Francozi med Somo in Guillemontom ,katere smo tudi odbili. Južno od Somme se je posrečilo Francozom prodreti v našo prvo zakopno črto v okolici Belloy-En-Santerre.

Rusko poročilo.

Petrograd, 17. avg. — Ob reki Zloti Lipi in v okolišu južno od Bržanov so naše čete okupirale nekaj ozemlja na zapadnem bregu reke. Sovražnik je začel z močnimi protinapadi z namenom, da u-

(Nadaljevanje na 3. strani, 1. stopec.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicage) in Canada $3 na leto, $1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in Slovenija $4.50 na leto, $2.25 za pol leta, $1.15 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENIC NATIONAL BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $3 per year; Chicago and foreign countries, $4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

V kakšne namene služi danes milica.

Če nastopimo proti militarizmu, tedaj dobimo v obraz, ej tako govore vsi delavski agitatorji, rdečkarji in dinamitarji. V senatu je te dni, ko se je vršila debata o povečanju militaristične sile, vstal mož, kateremu nihče ne more očitati, da je delavski agitator, rdečkar, dinamitard ali anarhist, ki je precej dobro pogodil žebelj na glavo. Ta mož je senator Borah iz države Idaho, za katerega že to priča, da ni nevaren puntar in prekucuh, ker je bil izvoljen v zvezni senat, ki ga ljudstvo imenuje klub miljonarjev.

Iz njegovega govora navajamo nekaj stavkov, da dokažemo, da ne nastopa le zavedno delavstvo proti militarizmu, ampak se najdejo taki možje med buržoazijo, ki niso prekucuhi in ne pacifisti, pa so nasprotniki sedanje militaristične in obrambne forme.

Senator Borah pravi:

"Dokler se lahko narodno stražo ali milico izrablja v štrajkovne namene in kot državno policajsko selo, je resnica, da jo bo prav malo delavcev podpiralo. Delavci se ne bodo pridružili organizaciji, katera bo drugi dan poklicana proti njim ali proti njih bratom — delavcem.

Težkoča obstoji, in prepričali smo se v mnogih državah, da tisti, ki imajo moč, niso čakali, da bi nastala aktualna demonstracija nezakonitosti, da bi bilo treba poklicati državno milico pod orožje, ampak je postala navada, ki vsako leto postaja bolj splošna, da se takoj v začetku stavke zbere vojaško silo pod pretvezo, da bo vzdržavala red. Nemiri takoj pričnо, ko je vojaška sila poklicana v akcijo.

Ne zagovarjam nemirov, ampak zagovarjam, da imajo delavci pravico pustiti delo. Če nastanejo nemiri, potem naj krivce kaznujejo civilna sodišča in ne improvizirani vojnosodni tribunali.

Pred nekaj dnevi sem vas opozoril, da je zadnjih 10 do 15 let vnavadi v tej deželi, da se pokliče milico ali narodno stražo v službo v štrajkovnih stvareh, v stvareh, ki so se preje izravnale brez vojaške avtoritete.

Znan mi je slučaj, da so pronašli potem, ko je bila milica poklicana v akcijo, da so bili kapitani, lajtnanti, polkovniki in drugi častniki plačani od družbe, proti kateri je bila stavka napovedana."

Teh besed o milici ni govoril delavski ali socialistični govornik, marveč jih je govoril senator Borah, ki spada med gospodujoči razred. Potrdil je, da je resnica, kar so pisali delavski listi in govorili delavski govorniki o sedanji milici. Če pomislimo, da je bil senator Borah še pred nekaj leti advokat mogočnih korporacij in da je po nalogu teh korporacij hotel spraviti Haywooda, Pettibona in Moyerja na vešala pri znameniti obravnavi v Boise, Idaho, proti vodjem "Zapadne rudarske zveze," potem smo lahko prepričani, da je govoril resnico, ker je imel priliko pogledati, kaj se godi za kapitalističnimi kulisami.

Senator Borah se je kot advokat mogočnih korporacij prepričal, da se mogočne korporacije ne brigajo za ustavno zajamčene pravice, ker le na ta način je mogoče, da se potoki zlata v podobi profita stekajo v njih blagajne.

Senatorju so znani fakti iz stavke rudarjev v West Virginiji in Coloradi, ki govore, da se je milico izrabilo v syrho kapitalističnih namenov; mesto da bi podpirala civilne oblasti, se je pa izpremenila v militaristično drhal za obrambo profita.

Znano mu je, da je Peabody poslal milico leta 1904 v pomoč rudniškim operatorjem v Cripple Creeku in Telluridu, ki je odpravila ustavno zajamčene pravice, pometala štrajkarje v bleve za bilek, jih deportirala in celo grozila nekemu sodniku z deportacijo, ki ni hotel postati golo orodje kapitalistov. Znano mu je, da je tedanji general — zapovednik milice dejal: V p—l z ustavo!"

On ve, da so vojaški satrapi zabrulili "v p—l s habeas corpusom, dali jim bomo mrtvaška izpričevala," ko so advokatje na podlagi habeas corpusa zahtevali, da se po nedolžnem zaprte rudarje izpusti iz ječe.

Vsi ti dogodki niso znani le senatorju iz države Idaho, ampak jih ima v spominu tudi organizirano delavstvo od oceana do oceana. In samoposebi se razume, da vsak delavec spada v noriśnico, ki obleče miličarsko uniformo, dokler služi milica le interesom gospodujočega razreda.

Otroci revežev.

Plače ogromnega števila delavcev so tako majhne, da so isti in in njihove družine navezani na najskromnejše življenje. Življenje zanje ne pomeni druzega kot brezupen boj, katerega samo smrt konča. Revščina je njih delež in beda je njihova dedščina. Njih usoda je vnaprej brezpogojno določena. Oni se mučijo, oni zdihujejo, mučijo jih skrbi vse življenje, trpijo, obupavajo in umirajo Kaj boljšega jim malo pride na delež v celem življenju.

Otroci teh delavcev, katere ima revščina v popolni oblasti samo zato, ker so izkoriščevani in oropani cele vrednosti njih dela, pridejo na svet z verigami na svojih rokah in v okoliščinah, ki jim nedvomno že naprej določijo žalostna usodo. Revščina je njih edina dota. Koča, v kateri so rojeni, je navadno najeta last tujcev, dostikrat pravi brlog, vse je samo za največjo silo. Stene so gole, iz postelj gleda siromaštvo na vseh koncih, pohištvo najbolj po ceni, hrana nezadostna in netečna, obleka cunjasta. Vse gospodarstvo je po sili vrejeno do skrajnosti. Življenje je težko in brezupno povsod, kamor seže kruta roka strupene revščine.

Oče se vrača zvečer domov izmučen od trpljenja, da si pridobi novih moči za suženjsko tlako naslednjega dne, za vse drugo je dom zanj mrtev. Mati — jetnica pomanjkanja — ne ve nič o sreči lastnega doma, ki naj bi bil pravo kraljestvo materinstva. Ona sploh ni mati v pravem pomenu besede: kajti njej manjka prave časti in opravičenega dostojanstva; ona je samo bitje ženskega spola, ki rodi potomstvo.

Ljubezen ni v stanu prebivati v takem brlogu, ako sploh kedaj zaide sem notri. Taka je nesrečna usoda miljonov delovnih ljudij, katerim je že naprej usojena taka britka in zakleta eksistenca, iz katere ni nobene rešitve to stran groba.

Ta položaj uboštva, potreb in socialnega ponižanja je priznan in stalen v obstoječem industrijalnem sistemu. Nobena svota opijanjenega sočustva ter prisiljene človekoljubnosti ne more docela opraviti tega velikega gorja; še manj pa morejo to doseči diletantski reformatorji s prirejanjem zabav v razne človekoljubne svrhe, ki imajo sicer polna usta besed, a v dejanju so ravno to tisti izkoriščevalci in povzročitelji vsega zla.

Te skrajno žalostne razmere so vzrok, da otroke revežev, kakor hitro pridejo na svet, spremlja revščina pri vsakem koraku. V pomanjkanju vsega, kar dela družinski dom pristanišče ljubezni in višek veselja, oropani vseh sladkih upljivov, ki dajejo nedolžni deci neskaljeno srečo, in ki še v poznejših letih vabijo zaklade najslajših spominov, polnih mladostnih sanj, so ti otroci revščine takoj ob rojstvu izpostavljeni boju za obstanek in ginejo med "Zavrženci," ki brodijo na miljone, ki so oropani vsega in ki so zaradi svoje slabosti bičani kakor izvržki človeške družbe.

Uiti iz teh napol podrtih stanovanj kakor hitro mogoče, je želja večine teh mladih zavržencev, mesto da bi se oklepali svojega rojstnega kraja z vso ljubeznijo, kakor mladiči svojega gnezda. Kruti pritisk bede jih goni ven v svet v njih najnežnejši mladosti. Oni nimajo časa za neobhodno potrebni zdravstveni in telesni razvoj, nimajo sredstev za izobrazbo, zanje ni duševne vzgoje, ni moralne povzdige. To so otroci revežev sposobni so samo za najnižja dela, katera čakajo nanje že ob zibeli in jih brez presledka in brez usmiljenja spremljajo prav do hladnega groba.

Nihče ne more dostojno opisati grozne življenske tragedije revnih otrok. Rojeni v bedi, tavajo v temi nevednosti, in ali je potem čudno, ako kateri zaide na slaba pota? Obratno, ali čudno, da vsi ne zaidejo na pot zločinov in greha?

Vrata človeške družbe so zanje zaprta. Četudi so dostojni, ima družba zanje samo ime: "herači, tolpa". Kako hladnokrvna je uganka! Tisti, ki reveže ropajo in izkoriščajo, tisti jih zaničujejo.

V izobilju živeči paraziti držijo s silo svoje žrtve v strahu, dokler ne pade zadnja kaplja njihovega življenja v žrelo skrajno podle nenasitosti.

Otroci revežev se v vedno večjem številu izgubljajo na poti, ki pelje v hiše propalosti, prostitucije. Mračnost skromnih stanovanj in potnih srag polne delavnice se nadomestijo z "rdečimi" lučmi bordelov. Otroci revežev so hrana za bedo in zločine. Fantje padajo kot žrtve najbolj umazanih beznic in pijančevanja, dekleta pa požirajo hiše groze. Tako hodijo miljoni revnih otrok "trnjevo pot življenja."

Teh razmer ne bo nihče spremenil dokler bo kapitalizem imel pravico izkoriščati otroke revežev na vse mogoče načine. Obžalujte te razmere, kakor jih hočete, zgražajte se nad njimi, kakor se hočete; resničnost teh razmer ne more nihče utajiti; odpraviti jih mora edino popolnoma nov družabni red. Otroški delavski sistem, zakoni o nadziranju tovarn in drugi postavodajni pripomočki v korist otrok so v stanu le v gotovih ozirih izboljšati grozno gorje, ki ga trpijo otroci revežev; a odpraviti ga ne morejo. Dokler bo delavna moč samo kupno blago in dokler se bodo za življenje potrebni predmeti izdelovali za profit, bo imelo otročje delo prednost, ker je ceneje, in iz otrok revežev bo rastla razkošnost otrok bogatinov.

Edino socializem nudi popolno sredstvo za rešitev revnih otrok. Gotove sile pritiskajo na družbo počasi sicer, a zato tem gotovejše, da sprejemajo socialistično filosofijo. Glavna zahteva socializma je odstranitev revščine in z uresničenjem te zahteve bo konec privatni lastnini življenskih potrebščin.

Svet se razprostira pred nami, bogat v svojih navadnih zakladih, bogatejši kot si ga sploh misliti moremo. Iznajdljiv človeški talent je ujel blisk in razvozljal skrivnosti groma, osvojil si je naravne sile in jih upregel v gigantsko delo, katero vodijo otroci in odrasli. Zemlja s svojim revolucionarnim bogastvom in človek s svojo čudovito produktivno močjo zavračata in brezpogojno odklanjata misel, da bi revščina večno bičala človeški rod. Preteklost lahko opravičimo zaradi njene mračne nevednosti in teme vraže verstva. A živeča sedanjost z raznovrstnimi koristnimi iznajdbami v produciranju hrane, obleke in drugih za življenje potrebnih stvarij, z vsakovrstnimi izobraževalnimi sredstvi za otročjo vzgojo sejanje kulture med širše delavske mase, ne more dopuščati nikakih izgovorov.

Za splošno revščino, ki sedaj tepe človeštvo, ni prav nobene opravičbe. Ta beda je huda žalitev človeške razumnosti in najtežja obtožba naše civilizacije. Otročje delo v nežni mladosti ni samo docela nepotrebno, ampak je tudi pravi zločin, storjen na otrocih in človeško družbo. Vsak otrok bi moral imeti, in kadar socializem zmaga, bo tudi imel, dovolj časa za telesni razvoj, za veselje v zdravi otročji dobi, za izobrazbo in za vse, potrebno za pravo vzgojo otrok kot naslednikov v človeški družbi.

In ravno to je tisti vzrok, iz katerega se reveži in njih otroci obračajo k socializmu v vedno večjem številu po vsem svetu. To gibanje je njih gibanje, ki je bilo rojeno pod njihovim pritiskom in je posvečeno njihovemu vstajenju. Miljoni njih že danes korakajo pod mednarodno zastavo; navdajajo jih veseli glasovi mogočne himne o prihajajoči svobodi. Zanje je socializem luč baklje, ki pokaže mornarju pravo pot, katero je zgrešil v viharju. Zanje je socializem solnčni žarek in hladilna rosa, jed in pijača, življenje in up. Socializem pošilja svoje žarke v njihova zavržena stanovanja in jim olajšuje veliko bol njegovega otrplega in izdelanega telesa.

Tu je dom vseh brezdomovincev vseh narodov. To so pravi resnični ljudje in njim pripada pravica do sveta.

Socializem je njih evangelij gospodarske svobode in socialnega odrešenja. V imenu njegovega zapovedovalnega genija se združujejo v vedno večjem številu, tisočev, deset tisočev, miljonov in korakajo vsi po utriplejih istega proletarskega srca, srčnih utriplejih mednarodne revolucije, prepojene z enim in istim socialnim duhom, vzdržane v enotno socialno zavestjo. Njih jasni obrazi so vsi obrnjeni za vedno proti vzhodu mogočnega solnca.

V njih srcih gori ljubezen do sodrugov, njihove duše žele svobode in iz njihovih očij sije luč zmage. Težke izkušnje, katere jim donaša življenski boj jih dela sposobne za bodočo svobodo in končno popolnejše življenje, ki jih ži vi vabi iz daljave in čaka nanje z odprtimi rokami. Oni gredo neprestano naprej v isti smeri — proti luči, proti uresničenju ciljev katere jih je določila zgodovina.

Mogoče je, da jih bodo viharji porazili, da jih bodo strele uklonile k tlom, a oni bodo zopet vstali brez strahu ter zastavili svoje sile v napredek na novo s potrpežljivostjo usode z vso ustrajnostjo resnice in pravice.

Nobeno razočaranje, četudi britko, noben poraz, četudi občuten, ne more ugasniti plamena njihovega duha, ne more omejiti njihovega navdušenja! Vse zlobne sovražne sile bodo morale odjenjati in se udati njihovi nepremagljivi volji. Vse vlade in vsa oborožena sila celega sveta se bo umikala in končno razkropila pred pohodom molčečih bataljonov — pred nezmagljivimi vojaki svetovnega miru, ki ne nosijo orožje za krvave boje, ampak so oboroženi z orožjem svojega pravičnega prepričanja. Oni razglašajo vsem otrokom revežev veselo vest o hitro se bližajočem kraljestvu Miru in obilnosti po vsej zemlji.

Photo by American Press Association

Prizor in bojišče na Francoskem: Angleški vojaki operirajo strojne puške in na obrazih imajo maske, ki jih varujejo proti strupenim plinom. Strojna puška se je pokazala v tej vojni kot najbolj smrtonosno orožje.

DOPISI.

Lehigh, Mine, Mont.

Ker se iz naše naselbine še ni nihče oglasil, hočem vam jaz napisati par vrstic. Delamo še dosti dobro in tudi zaslužimo toliko, da se pošteno preživimo in si ga tuintam tudi nekoliko kozarčkov privoščimo.

Dne 10. avgusta zgodila se je nesreča, v tukajšnem premogorovu. Utrgala se je plast kamenja in podsula motormana in njegovega pomagača. Motormana, ki je član društva štev. 255 S. N. P. J. (ime člana? op. ur.) so po štiriurnem napornem delu rešili živega. Strto ima nogo v stopalu, pa tudi drugače je močno poškodovan. Pomagač je po dveurnem groznem trpljenju umrl pod plastjo kamenja z zlomljeno hrbtenico.

Zopet živa slika, kapitalistične požrešnosti in brezbrižnosti. Tako skrbi kompanija za varnost delavcev celo v glavnih rovih, koder se vozi z motorji, kako je šele v stranskih, kjer delajo delavci, to si lahko mislite.

Pozdrav vsem naročnikom Prosvete!

Albert Kirn.

Ramsay, Ohio.

Tem potom vabimo vse rojake iz tukajšnje okolice, da se vdeleže prve veselice, katero priredi tukajšnje društvo "Zeleni Hribček," štev. 279 S. N. P. J. Veselica se bo vršila v unijski dvorani, dne 26. avgusta.

Toraj vabim še enkrat vse člane in rojake iz okolice, da nas posetijo na ta večer in nam tako pripomorejo do boljšega vspeha.

Pri enakih prilikah jim bodemo drage volje povrnili.

Toraj na svidenje dne 26. avgusta!

Louis Goršič, tajnik.

PRI SPREMEMBAH naslovov je vselej treba omeniti poleg novega tudi stari naslov. Pišite imena krajev in ulic pravilno, kakor se pišejo v angleščini, da ne bo potem kakih nerednosti na pošti.

Iz slovenskih naselbin.

Cleveland, O. Sobota 12. avgusta in nedelja 13. avg. bila sta dva nesrečna dneva za slovensko naselbino elevelandsko. Kot je bilo že poročano je v soboto zvečer 27-letni oženjeni Josip Jazbec vstrelil 17letno deklico Anico Žlindra, eno najboljših igraik na slovenskem odru v Clevelandu, nakar je nevarno obstrelil samega sebe. Deklica je pokopana in za njo preliva solze ljubeča mati, oče in brat, morilec pa se nahaja v bolnišnici pod varstvom detektivov. Doma zdihuje uboga žena z dvema otrokoma, kterih eden je star 3 mesece, eden pa nekaj nad dve leti.

Isti dan prišel je rojak Mike Šopar na E. 55. cesti pod tovorni avtomobil, tako nesrečno, da so morali avtomobil vzdigniti, da so dobili Šoparja izpod njega. Nevarno ranjenega so odpeljali v bolnišnico.

V nedeljo zjutraj bil je na vogalu E. 45. St. in St. Clair Ave. ustreljen rojak Louis Žele stanujoč na 1387 E. 45th St. Zdravniki in strežnice v St. Clair bolnišnici ravno čez cesto, so slišali strel in so takoj odhiteli na cesto ter odnesli nevarno obstreljenega rojaka v bolnišnico. Mož je bil tako slab, da ni mogel povedati, kaj se je z njim zgodilo ter je malo upanja, da bi okreval.

Iz delavskega sveta.

(Nadaljevanje iz prve strani)

O delavcih, ki zaslužijo v dobi neznosne draginje le 16½ na uro, se ne more trditi, da so deležni prosperitete, o kateri tako kričavo pišejo kapitalistični dnevniki.

Allentown, Pa., 17. avgusta. — Strojniki, zaposleni v podjetju International Motor Company, so končali stavko, ki jo je izvala družba, ker je odpustila šest delavnih delavcev za organizacijo. Družba je morala priznati osemurni delavnik in sprejeti v delo odslovljene delavce.

Cincinati, O., 17. avgusta. — Unija operatorjev za kinemotografska gledališča je podpisala pogodbo z lastniki gledališč za tri leta. Operatorjem se poviša plača.

Dubuque, Iowa, 17. avgusta. — Nova plačilna lestvica za cestnoželezniške uslužbence je postala pravomočna v zadnjem tednu. Za prvih šest mesecev je mezda zboljšana od 17 na 20c na uro; drugih šest mesecev od 20 na 21c; za drugo leto od 22 na 23c; za tretje leto od 24 na 25c; za četrto leto od 25 na 26c; za peto leto in več od 25 na 27c. Okoli 60 izmed 100 uslužbencev služi nad pet let. Zanje to pomeni 2c priboljška na uro.

Winnipeg, Manitoba, 17. avgusta. — Krojači in šivilje, ki izdelujejo žensko obleko, so zmagali v stavki. Mezda se jim poviša za deset odstotkov in delodajalci smejo sprejeti v delo le organizirane delavce.

Virginia, Minn. Tu je vse mirno, nobenih izgredov in nobenih aretacij v zvezi s štrajkom.

Delavska agitatorica Elizabeth Gurley Flynn, ki se je mudila nazadnje v St. Paul, odšla je v Iron River, Mich., najbrže zato, da pridobi še tamkajšne rudarje, da se pridružijo svojim štrajkajočim tovarišem v Minnesoti.

Aurora, Minn. Porota je spoznala krivim sledeče: Mike Grzan, William Tanner, Emil Luoma, Leo Novak in Andrew Oja. Omenjeni so bili odbdolženi, da so prostili nekega aretiranca. — Tako se kapitalisti maščujejo nad štrajkarji, ker zahtevajo malo večji kos kruha.

Superior, Wis. Upati je, da bo štrajk nakladalcev premoga v tukajšnem pristanišču kmalu končan. Te dni se baje snidejo superintendenti prizadetih pristanov in zastopniki štrajkajočih delavcev ter je upanje, da se bo dosegel kompromis.

Duluth, Minn. Mnogo delavcev, ki je odšlo v obe Dakoti in severnozapadni del Canade, kjer so upali dobiti delo pri žetvi, se je vrnilo nazaj s poročili, da so razne nezgode uničile farmarjem vsi kot polovico žetve. Rabijo torej mnogo manj delavcev.

ropska vojna, mehiške in inozemske vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

ri naše prodiranje. V okolišu d Zloto Lipo in Dnjestrom se nišeje naše čete dalje kljub nemu odporu sovražnika, ki bi rad ustavil. Pri Bistrici smo pirali mestece Solotvino in vas avo južnozapadno od Solotvi- V okolišu Delatina in Vorohte pomiče sovražnik proti zapa- Tam so naše čete osvojile dol- vrsto hribov zapadno od Vo- te in Ardzemoja v smeri pro- Kirlibabi. Na gori Kampul je ražnik poskušal z ofenzivnim anjem, toda naš topniški o- anjem, toda naš topniški o- anjem, toda naš topniški o- j ga je razpršil. Drugega ni poročati.

Italijansko poročilo.

im, 17. avgusta. — Na kraški ajavi in v goratem okolišu iz- o od Gorice se je vršilo vroče niško bojevanje in z zakopni- mortarji. Naše čete so osvojile ope na pobočju gore Pečinke evernem koncu Krasa in v o- ci Sv. Katarine ter blizo Sv. ka. Iztočno od Gorice smo i 353 Avstrijcev poleg 11 část- v. Na ostalih krajih fronte so odbiti vsi sovražni napadi. Na javi Asiago smo naskočili so- ne zakope na pobočju gore ciagh pod vročim topniškim jem in odpeljali nekaj vjetni-

kvadron italijanskih in fran- ih hidroplanov je danes zju- bombardiral municijsko to- o in postajo za aeroplane v giji, blizo Trsta. Bombe so rročile velike požare. Izgub- je bil samo eden francoski le- , ki je odbijal sovražne ae- ane. Včeraj je 14 naših aero- ov metalo bombe na važne niške postaje v Prvačini in nbergu. Vrgli so 90 težkih b v skupni teži treh ton in re- t je bil dober. Letalci so se li nepoškodovani kljub so- nemu streljanju iz tal.

Balkansko bojišče.

riz, 17. avg. — Od 1. do 15. sta so se vršili boji med pa- ami in prednjimi stražami na fronti. 4. avgusta so Srbi oku- li vas Remli. 7. avg. so zavez- e čete pregnale Bolgare iz pališča v Ljumnici. 10. avg. ranceske čete v nočnem na- okupirale postajo v Doira- n bližnji hrib št. 227. Bolgari e umaknili in ostavili nekaj ih. Od 13. do 15. avgusta so ezozi osvojili vasi Petka, Paľ- Sukovo in Matnica. Artile- o bojevanje se je vršilo vsak in posebno hudi boji so bili olišu Doirana. Naši avijatiki ombardirali sovražna taboriš- Nikoliču in Voloveu in vojaš- ostajo v Strumnici. Nemški a- iki so metali bombe na Ver- in eden nemški letalec se je il med srbske črte, na kar je jet s svojim tovarišem. Nem- poročilo z dne 4. avgusta se , kakor da so imeli Bolgari o južno od Riceja. V resnici okupirali dotični kraj brez ko je grška garnizija ostavi- sto. Tam sploh ni srbskih čet. fija, 17. avg. — Zvečer 14. t. e sovražnik začel bombardi- naše pozicije južno in zapad- jezera Doiran. Sovražna in- rija je napadla pod zaščito ga ognja, toda mi smo jo po- i nazaj. Napad se je ponovil rugo jutro, ali brez vspeha.

Afriško bojišče.

ndon, 17. avgusta. — Britiš- rmada na suhem in iz morja ožni Afriki nadaljuje vspe- peracije. Pomorske čete so o- rale Bagamojo in čete na su- pod lajtnantnom Van Deven- m so osvojile Mpapuo.

aja danske Zapadne Indije.

openhagen, 17. avg. — Včeraj sešla višja zbornica danske- arlamenta v posebni seji, da avlja o pogodbi glede pro- Zapadnoindijskih otokov Ze- nim državam. 46 članov iz- 60 se je izreklo, da prodaja more vršiti, dokler se ne kon volitve za novi parlament.

rlin, 17. avgusta. (Brezžično yville). — Z ozirom na poro- da Nemčija nasprotuje pro- danske Zapadne Indije Zedi- ni državam, je danes izjavil ter za zunanje zadeve, Gott- von Jagow, da nemška vlada otivna temu.

injene države in Nemčija.

shington, 17. avg. — Držav- jalk Lansing je danes pri- da zasleduje najnovejšo nemško podmorsko kampanjo in zbira podatke glede vsake ladije, ki je torpedirana po nemških in avstrijskih submarinkah. Iz tega je razvidno, da bo ameriška vlada zopet prišla v resno nasprotje z Nemčijo. Vsekakor do zdaj še ni tehtnih dokazov, da bi bil prizadet kateri Amerikanec. Ameriška vlada pa ima v smislu zadnje note glede Lusitanije nalogo, da nastopa tudi v imenu prizadetih neutralnih držav.

Zbirka angleškega cenzorja.

London, 17. avg. — Najbolj zanimiv muzej v Londonu je muzej poštnega cenzorja, ki pa ni odprt javnosti. V tem svojem muzeju ima angleški cenzor velikansko zbirko različnih kurijozitet, ki pokazujejo, kaj si vse ne izmislijo ljudje, ki bi radi goljufali angleško blokado, od kar traja vojna. Večina teh kurijoznosti pride iz Amerike, od koder na tisoče Nemcev in podanikov iz Avstrije pošilja razne porabne stvari svojim sorodnikom in prijateljem v stari domovini. Pošiljatelji teh reči so si brez dvoma veliko prizadevali, kako bi prevarili angleško cenzuro. V enem slučaju je bil poslan funt masti, ki je bila tako zavita, kakor da je vse skupaj nedolžen časopis; v drugem slučaju je bil zavoj čistega kavčuka, ki je izgledal kakor navadna čebula. Največja redkost v muzeju londonskega cenzorja je pa veliki komad slanine, ki tehta 40 funtov in katero je poslal neki Nemec iz St. Louisa najbrž v skrbeh, da pritiska pomanjkanje zabele v njegovem rojstnem kraju Nemčije. Mož je mislil, da bo slanina gotovo varna vsake cenzure, če jo pošlje po pošti prvega razreda in revež je plačal poštnine blizo $5.00. Slanina je pa prišla v London, kjer prestrežejo vsako pošiljatev iz Amerike, in zdaj se nahaja v muzeju cenzorja, ki brez dvoma občuduje veliko požrtvovalnost skrbnega Nemca v St. Louisu, kateri je plačal pet dolarjev poštnine — zastonj.

MEHIŠKE VESTI.

— Chihuahua City, 17. avg. — V kratkem bo tukaj otvorjeno vojno sodišče, pred katerega pride okrog sto Mehikancev, ki so obtoženi zarote proti vladi. Med obtoženci je veliko odličnih oseb iz političnih krogov in pa duhovnikov. Sploh se govori, da tolikega števila Mehikancev še ni bilo pred vojnim sodiščem, odkar pomnejo. Militaristične oblasti, ki so zasledile zaroto, se groze, da bodo nastopale brez pardona proti obtožencem, ki so širili nelojalnost napram konstitucionalistični vladi v severni Mehiki. Poklicanih je okrog sto prič, ki bodo nastopile proti obtožencem. Med pričami je tudi general Francisco Gonzales, kateri poveljuje mehiški armadi v severnem delu države Chihuahua; on bo pričal proti Ynezu Salazarju, glasovitemu rebelu, ki je obdolžen veleizdaje.

— General Jacinto je dobil včeraj poročilo, da so se vršile prejšnji dan majhne praske med vladnimi konjiki in ustaši pod Martinom Lopezom v okolici St. Andresa, kakih 150 milj južno od Parrala. Ustaši, okrog 50 mož po številu, so ušli v bližnje hribe.

— Mexico City, 17. avg. — Prvi glavar republike, Carranza, je izdal dekret, s katerim prepovedujejo nadaljno aretacijo generalov, ki poveljujejo armadnim zborom. S tem hoče Carranza preprečiti zarotniška dejanja napram poveljnikom armade. Do zdaj je namreč bilo nekaj navadnega, da so prijeli generala na podlagi navidezne krivde, kadar so se ga hoteli iznebiti. Člani vladnega kabineta, guvernerji držav in poslanci obeh zveznih zbornic so že prosti aretacije v smislu ustave.

— Washington, 17. avg. — Ker ima Wilson obilo posla z grozečim štrajkom na železnicah, je odložil imenovanje dveh članov za ameriško - mehiško mirovno komisijo za poznejši čas.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Washington, D. C., 17. avg. — Kongresnik Hollitte iz Kansasa je vložil formalno obtožnico proti mesarskim tvrdkam Swift & Company, Armour & Company, Cudahy & Company, Morris & Company in drugim mesarskim kraljem. Obtožnica jim očita, da so napravili monopol iz mesne industrije.

San Francisco, Cal., 17. avg. — Angleški parnik "Ilford" je nasedel v panamskem prekopu, katerega bo treba razložiti, da ga splovejo.

"Ilford" je prvi parnik, ki je nasedel v panamskem prekopu.

Denver, Colo., 17. avgusta. — Mati in brat sta nasprotovala, da bi 17letna Gladys Wilborn poročila Jack Streeta, miličarskega lajtnanta, in posledica je bila samomor.

Ko je mlada dekle izvedela, da pojdejo miličarji na mejo, se je jo prijela blaznost, da mora postati vojna nevesta. Šla je k častniku, ki je nabiral rekrute, da se snide z njenim ljubčkom. Mati in brat sta ji takoj sledila, da preprečita poroko. To je mladega in neizkušenega dekleta tako ujezilo, da je stopila v bližnjo pisarno, potegnila samokres in se ustrelila.

Monroe City, Mo., 17. avgusta. —Aleksander McDonald, strojevodja, je bil na mestu vbit, ko je skočil tovorni vlak na Brlington železnici raz tir. Lokomotiva se je prekucnila in nanjo so se nagromadili železniški vozovi. Evgen McKiddyj zavirač, je ležal več ur pod podrtinami, preden so ga osvobodili nepriljetnega položaja in ga rešili gotove smrti. Napraviti so morali krog njegove glave majhen jez, da ni utonil v vodi, ki je prihajal iz majhnega potoka. V tem strašnem položaju je prebil več ur, preden so odstranili podrtine.

Detroit, Mich., 17. avgusta. — Dr. Don M. Kelly, star 55 let, doma v Lafayette, Ind., je lahek plen za sleparje.

Na potu v New York se je seznanil s tremi sleparji, ki so mu povedali, da lahko naredi $20,000 dobička, če stavi na konje v dirki $15,000. Ko je Keller slišal pravljico o mastnem dobičku, je brez nadaljnih pomislekov napravil ček za $15,000 in ga izročil sleparjem.

Konj, na katerega je stavil zdravnik, je prišel prvi na cilj, in zdravnik se je veselil, da potegne denar. Ko pride v pisarno sleparjev, mu povedo, da ne more dvigniti denarja, dokler ne dokaže, da je ček pravilen. Zdravnik je šel na banko, zmenjal ček in izročil denar sleparjem. Sleparji so šli v drugo sobo in se vrnili po par minutah. Razočaranemu zdravniku so povedali, da je stavil z drugimi za $64,000 in da je stava izgubljena. Zdaj se je zjasnilo zdravniku, da je padel med sleparje in šel je na policijsko postajo naznanit svoj dogodek. Enega sleparjev so prijeli, dva še iščejo, če bo zdravnik prišel do svojega denarja, je pa uganka.

Glencoe, O., 17. avgusta. — Pri mestecu, tri milje vzhodno od tukaj je skočila mlada žena v samomorilnem namenu pod vlak, ki ji je odrezal nogi nad kolenom in jo še drugod poškodoval. Vzrok samomora je baje šikaniranje od strani moža in njegovih starišev. Očitali so ji nemoralno življenje še pred zakonom. Samomorilka je rojena Američanka. — J. K.

Youngstown, O., 17. avg. — Dominik Maunič je šel v prodajalno, da si kupi obleko. Sledel je jopič, da pomeri obleko. Ko je obleko izbral in segel v svoj jopič, je pogrešil $79. Zdaj je ob denar, pa tudi obleke nima.

Charles Williams iz Nilesa je malo zadremal na javnem protoru. Ko se je prebudil, je pogrešil slamnik, vozni listek in 27 dolarjev.

Indianapolis, Ind., 17. avg. — Oskar F. McLain, predsednik Indiana Artificial Limb Company in bivši konstabler, je obtožen, da je korumpiral priče in da je hotel podkupiti Marto Brown.

Pittsburgh, Pa., 17. avgusta. — Wabash Pittsburg Terminal železnica je bila prodana odboru za reorganizacijo za $3,000,000.

New York, 17. avgusta. — Knjigotržci so podražili knjige vsled naraščajoče cene za tiskovni papir. Knjige, ki so jih prodajali po 50c in po dolarju, stanejo zdaj 10c več. Za knjige, ki so jih prodajali po dolarju in dveh dolarjih, je zdaj treba plačati 25c več.

Knjigotržci izjavljajo, da se je vse — papir, črnilo, platno itd. — podražilo od 50 do 100 odstotkov, odkar je pričela vojna.

San Francisco, Cal., 17. avg. — Barko Callao, o kateri so poročali kapitalistični listi, da so se na nji spuntali mornarji, je parnik za vlačenje privlekel v luko.

Mornarji izjavljajo, da jim kapitan ni povedal resnice, kam ladja plove, in da ladja ni za visoko morje, posebno ne za pot krog rta Horn, krog katerega vedno divjajo strašni viharji. Kapitan seveda trdi, da je ladja v takem stanju, da lahko dovrši potovanje krog rta Horn.

Mornarji ostanejo na suhem in da pod nobenim pogojem ne gredo na mrliško rakev. (Mornarski izraz za slabe ladje. Op. ur.) Kapitanu ne preostaja drugega, kot da poišče drugo boštvo, in šteje se lahko srečnim, če ga dobi. Časi, ko so vplenili ponoči mornarje, jih omamili in prepeljali na ladjo, da so se zbudili šele na visokem morju, se ne vrnejo nikdar več.

Petersburg, Ind., 17. avg. — Strela je vdarila v hlev George Elkinsa in ga zažgala. Zgorelo je nad 1000 bušljev pšenice za setev. V požaru je ostal en konj, druge so rešili. Malo kasneje je strela zopet udarila v Elkinsovo shrambo za koruzo, ki je stala 200 čevljev od hleva. Škode je $4,800, zavarovalnina pa znaša le $3,800.

Harrisburg, Pa., 17. avgusta. — Državni department naznanja, da je sprejel odredbo, ki prepoveduje mladeničem pod 18. letom preizkušati elektromere.

Washington, D. C., 17. avg. — Senat je sklenil, da se da žrtvam poplave v West Virginiji v dolinah ob Paint in Cabin Creeku, Kanawha in Coal Reverju $100,000 podpore. Kongres je sprejel drugo rezolucijo, ki določa $500,000 podpore za vse, ki so bili v južnih državah prizadeti od povodnji.

Hannibal, Mo., 17. avgusta. — Vsled povodnji je 500 družin brez strehe in doma in na stotine akrov je pod vodo. Deževalo je tako močno, da je voda v Bear Creeku prestopila bregove in teče skozi mesto. Železniški promet je vstavljen in v mnogih tovarnah so prenehali z obratom.

St. Louis, Mo., 17. avgusta. — Dr. Harry J. Cummings, ki je nekoč prejel od nekega miljonarja $40,000 zdravniškega honorarja, ker ga je spravil na noge, leži zdaj v hišici v Atlantic Cityju, N. J. in čaka na smrt.

Zdravnik, ki je prejel najvišji honorar, ki je bil kedaj izplačan kakšnemu zdravniku, je neozdravljivo bolan za rakom.

Toledo, O. Dennis W. Leonardo, strojevodja Twentieth Century Limited, New York Central vlaka, ki je dne 29. marcija blizu Amhersta skočil s tira in se razbil, umrl je tu vsled srčne napake in neprestane žalosti radi omenjene nesreče. Bil je oproščen vsake krivde pri dotični katastrofi, a on je ni mogel pozabiti in vedno so mu bile pre očmi razvaline vlaka in vedno se mu je zdelo, da čuje bolestne klice, strašno razmesarjenih potnikov. Zdravniki izjavljajo, da je to povzročilo njegovo smrt.

Denver, Colo. Zvezni nadzornik živil zaplenil je v skladiščih na Market St., 39.600 jajec, ki so bile doposlane iz Kansasa in Nebraske. Jajca so baje vsebovala piščance in druge žive stvari. Uradniki izjavljajo, da je bilo pokvarjenih od 18 do 91 odstotkov jajec, dočim dovoljuje postava samo 5% v vsaki pošiljatvi. V Nebraski in Kansasu so zelo stroge postave v tem oziru, zato so se mislili jajčji baroni znebiti gnilih jajec na ta način, da so jih poslali v Colorado. Pa jim je Mr. A. S. Daggett, zvezni inšpektor živil, prekrižal račune.

San Diego, Calif. Tu se je zgodil čudež. Ne verjamete? Pa je res. Aretiran je bil miljonar, Birdreye B. Lewis iz New Yorka in večkratni miljonar Walter Dupee iz Pasadena, Calif. Obdolžena sta, da sta napadla deputy maršala, ga premlatila v pestmi, mu strgala zvezdo s prsij in jo vrgla skozi okno. Izpuščena sta bila, ko sta položila 10.000.00 bond vsak.

Washington, D. C., 17. avg. — Poštni department je mnenja, da bodo železničarji prevažali vsebno pošto, če pride do stavke.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik: John Vogrič, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kuhelj, 9469 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Telephone Lawndale 4635.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODSEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahsay Ave., Rock Springs, Wyo.

POROTNI ODSEK:

Anton Hrast, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jože Radišek, 679 box, Smithon, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočevar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

UREDNIK "PROSVETE":

Jože Zavertnik, 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.

Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se majo pošiljati na gl. tajnika.

Pritožbe glede nerednega poslovanja na predsednika nadzornega odseka Jože Ambrožiču.

Zadeve prepirljive vsebine predsedniku porotnega odseka, A. Hrastu.

Vse druge stvari, ki imajo stik z "Prosveto", izvzemši spremembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

OPOMIN.

Tem potom opominjam ona dva, ki mi dolgujeta, da storita svojo dolžnost in čim prej mogoče poravnata svoj dolg, ako bi tega ne storila sem prisiljen ju izročiti sodnijskim oblastem.

John Jaks, Box 589, Greensburg, Pa. (Advertisment).

VABILO NA VESELICO

pri otvoritvi dvorane, katero priredi društvo "Prostost," štev. 106 S. N. P. J. v Imperial, Pa. dne 4. septembra t. l.

Društvo bode pričakovalo druga društva na kolodvoru ob 8:30 in 10:45 min. zjutraj na Imperial, Pa.

Po obhodu sledi otvoritev dvorane in nastop raznih govornikov.

Potem pa ples in vesela zabava. Društvo bode spremljalo bratska društva na kolodvor ob 4:10 in 7:35 min. zvečer.

Na svidenje dne 4. septembra v Imperial, Pa.!

(X) Ignac Murshetz.

UGODNA PRILIKA.

Na prodaj je dva nadstropna hiša na 5 ulici blizo slovenske cerkve. Stavbišče (lota) meri 30x120. Poslopje je sezidano iz opeke, 6 sob zgoraj in 6 sob je spodaj, poleg je velik hlev, v prittličju so tri velike sobe. Pekarna za kruh, zelo ugodna prilika za Slovenca ali Hrvata. Ulica je tlakovana in plačana. Cena $7,500.00. Nekaj je treba takoj plačati ostalo pa se plača na lahke obroke. Nasprotno je trgovina z grocerijo in mesnica.

Proda se vsled bolezni in starosti lastnika. Ako katerega veseli naj se izglasi pro **W. S. Mason, na 602 First St., La Salle, Ill.**

(7-27, 8-4, 8-11, 8-18.)

Gotova znamenja bolezni

ALI IMATE ZAPRTJE?

H. H. von Schlick, slavnoznan naravni zdravnik in tovarnar Bolgarskega Krvnega Čaja, kateri je s stoinstotisoč bolnim v stalni zvezi in dobiva od onih, katerim je Bolgarski Krvni Čaj vrnil zdravje, cele kupe zahvalnih pisem, Vam svetuje, da odstranite zaprtje najhitrejše in najbolj gotovo z Bolgarskim Krvnim Čajem.

Naša rojakinja gospa M. Varga, 750 Sheldon St. Kalamazoo, Mich. piše takole o tem čudovitem naravnem zdravilu:

Jaz uživam Bolgarski Krvni Čaj proti zaprtju, in vsakem rojaku lahko rečem, da za to bolezen ni lepšega zdravila na svetu.

Eno veliko škatljo Bolgarskega Krvnega Čaja, ki traja za pet mesecev, pošljemo za en dolar kamorkoli:

Marvel Products Co.
8 MARVEL BLDG.
PITTSBURGH, PA.

Pripomba: Ako hočete pošiljatev osigurati, pošljite 10c. več.

DELO DOBI.

Petindvajset vlivarjev (squeezers in na betič); kontraktno delo, stalno in dolgo trajajoče delo, nobenih sitnosti; dobri vlivarji zaslužijo $4.00 do $5.00 dnevno. Pridite takoj pripravljeni za delati.

TERRE HAUTE MALL & MFG. CO.
Terre Hautte, Ind.
(2. week 8.—14. — 8.—26.

Naročite se na dnevnik "PROSVETA"

Najboljši slovenski dnevnik v Zd. državah. List prinaša dnevno dobre, poučljive članke, novice iz starega kraja in Amerike, sploh celega sveta, zanimive romane in zabavno čtivo.

Naročnina stane za celo leto $3.00, pol leta $1.50 za Zd. države. Za naročnike izven Zd. držav, izvzemši Canade, stane za celo leto $4.50, za pol leta $2.25. Ravnotako stane za celo leto $4.50 in pol leta $2.25 v mestu Chicago in So. Chicago.

Imena, naslove in naročnino pošiljajte na sledeči naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Vse poštne denarne nakaznice — Money Order, bančne draft čeke se naj naslovi na "Prosveta" S. N. P. J. Ne rabite osebnih imen!

Naši zastopniki so društveni tajniki.

Vsa nadaljša pojasnila daje drage volje upravništvo "Prosvete".

EMILE ZOLA:

DENAR.

Poslovenil M—k.

(Nadaljevanje)

Navsezgodaj zjutraj drugega dne je Karolina najprvo poskrbela, da je bilo vse pripravljeno za prihod njenega varovanca v "Domu dela". Ker je bila tajnica nadzorovalnega odbora v zavodu, ki ga je sestavila ustanoviteljica, princezinja Orviedova iz deseterih dam, ni imela posebnega truda. Predpoldne so bile končane vse formalnosti in popoldne je šla v Naples po Viktorja. Seboj je vzela primerno obleko za dečka in malo jo je skrbelo kaj bo, če se bo Viktor upiral iz strahu pred šolo. To skrbi jo je pa rešila Mechainova, ki je že čakala na pragu svoje hiše in ji takoj povedala najnovejšo novico, ki je potrla tudi njo: Zadnjo noč je Evlalija naglo umrla in zdravnik ni mogel dognati, kaj povzročilo konec. Najbrž je bila zastrupljena kri. Najbolj žalostno je pa bilo to, da je Viktor ležal zraven nje, toda ni vedel, da je mrtva, dokler ga ni začelo hladiti njeno mrzlo truplo, h kateremu se je tiščal. Deček je ležal poleg mrliča do jutra in revček je bil v resnici prestrašen vsled tragičnega dogodka. Zato se ni čisto nič branil, ko ga je povabila Karolina, da se naj preobleče, in ga tolažila, da bo odslej bival v lepi hiši z velikim vrtom. Viktor je sprevidel, da vse nima nikogar, ki bi ga zadrževal, ko je videl, da je žena mrtva, s katero je delil posteljo.

Medtem je Mechainova podpisala pobotnico za dvatisoč frankov in govorila o pogojih.

"Dogovorjeno je torej, da dobim ostalih štiritisoč frankov v šestih mesecih, če ne, prijavim zadevo gospodu Sakardu."

Karolino pa ni oplašila grožnja ženske.

"Kar še imate dobiti, boste dobili od gospoda Sakarda. Danes sem jaz le njegova namestnica. To je vse."

Slovo Viktorja od njegove stare sorodnice je bilo kratko in hladno. Mechainova ga je poljubila na lase in deček je prav nerodno zlezel v kočijo, in ko je zadnja izginila v gostem prahu pogreznjene ceste, je stala ženska na pragu in si grizla ustnice. Zdelo se ji je, da je ogoljufana za ostalih štiritisoč frankov in Busch bo brez dvoma hud, da se je dala tako speljati. Še je imela toliko moči, da je zavpila za kočijo: "Prisegam, da se boste kesali, madama, ako ne plačate!"

Med potjo od Naplesa do 'Doma dela' na bulevardu Bineau je Karolina študirala dečka, ki je z bliskajočimi očmi meril mimoidoče ljudi in bogate hiše. Fantek ni znal pisati in čital je le za silo, knjiž iz šole je najrajši pobegnil, kadar je le mogel. Njegov obraz, — obraz otroka, ki je naglo dozorel — je razodeval očetovo strast po nezmernem uživanju, bolestne poteze neverjetne bede in sledove slabih vzgledov, ob katerih je rasel. Ko je kočija zavila v bulevard in se ustavila pred ogromnim poslopjem, so se svetile dečkove oči kakor divjega zvereta. Prekoračila sta osrednji hodnik, ki je delil poslopje v deški in dekliški oddelek. Viktor je koprneče gledal na prostorna dvorišča, kjer so rasle krasna drevesa, v bogate kuhinje, iz katerih je prihajal prijeten duh jedil, v jedilne sobane, dekorirane z marmorjem na dolgo in široko, in ves luksus, katerega je princezinja Orviedova radodarno poklonila otrokom bede. Prišla sta v glavni del, kjer je bila uprava in tam sta korakala iz pisarne v pisarno kakor so zahtevale mnoge formalnosti. Viktor je poslušal odmevanje svojih novih čevljev, v katerih je tolkel po dolgih hodnikih, širokih stopnicah in po sobanah, v katere je tako lepo sijalo solnce in obsevalo vso tisto krasoto, ki je bila tam izložena. Dečkove nosnice so se pričele širiti, ko je pomislil, da bo vse to zdaj njegovo.

Morala sta zopet v pritličje zaradi potrebnega podpisa na dokumentu in mimogrede sta se ustavila pred steklenimi vrati, čez katera je Viktor lahko videl delavnico, kjer so dečki njegove starosti stali pri mizah in se vadili v rezbariji.

"Vidiš, dete moje," omeni prijazno Karolina, "tukaj delajo dečki. Delo je potrebno, ker drugače ni zdravja niti sreče. Zvečer se pa učijo v šoli. Upam, da boš priden v šoli in pri delu. Tukaj si lahko izbereš bodočnost, o kakoršni še nimaš pojma."

Viktor je zgrbančil obrvi, toda rekel ni ničesar. Gledal pa je okrog sebe kakor mlad volk in v njegovem pogledu je bila nekaj banditskega, kakor da bi sklepal sam pri sebi, da premaga to bogastvo, ki leži okrog njega, in da se nasiti s silo, če mu ne dajo zlepa. Smatral je, da so ga pripeljali semkaj kakor jetnika in on se mora maščevati: oropati jih in pobegniti.

"Zdaj je vse končano," pravi Karolina. "Pojdiva v kopališče."

Bila je navada, da so okopali vsakega novodošlega otroka, čim je prišel v zavod. Kopališče je bilo v drugem nadstropju zraven spalnice, ki se je delila v deški in dekliški oddelek, dočim je bila v sredi velika sobana za obleko. Šest usmiljenih sester je nadzorovalo te prostore, ki so se oklikovali v največjo čistočo in belino kakor samo zdravje. V krasno sobano, kjer so hranili obleko, so rade zahajale tudi dame v nadzorovalnem odboru in so tam presedele uro ali dve popoldanski čas, ne toliko zaradi nadzorstva kolikor vsled pomaganja pri dobrem delu.

Ravno takrat, ko je prišel Viktor s Karolino, je bila tam grofica Bovilirjeva s svojo hčerjo Alico. Grofica je večkrat vzela Alico seboj v zavod z namenom, da pozabi na skrbi in se zabava ter veseli dobrih del. Alica je pomagala usmiljenki rezati kruh, ki sta ga mazali s sirupom za male varovance.

"Oh, spet je eden več!" vzklikne grofica, ko je bil Viktor posajen na stol v sobani, da počaka na kopelj.

Bovilirjeva je navadno pozdravila Karolino le z nalahnim pripogibom glave, ne da bi spregovorila besedico menda iz bojazni, da bi se preveč seznanila s svojo sosedo, katera bi morda izvedela za njene slabe razmere. Ko je pa videla dečka, ki ga je privedla Karolina s tako skrbnostjo, je bila grofica ganjena in naredila je izjemo. Spustili sta se v polglasni pogovor.

"O, ko bi vedeli, madama, iz kakšnega peklenskega brezna sem otela tega dečka!" je šepetala Karolina. "Priporočam ga Vaši milosrčnosti kakor ga sem že priporočila ostalim damam in gospodom."

"Ima li stariše? In nemara jih poznate?"

"Ne! Njegova mati je umrla. Nikogar nima razen mene."

"Ubogi deček! Oh, koliko revščine je na svetu!"

Viktor se pa ni zanimal za nikogar. Svoje oči je vpiral v kruh s sirupom in iz njih je sijala največja poželjivost; obenem je ogledoval bele Aličine roke, ki so mazale kruh s sirupom, gledal je njen tenki vrat in končno je meril vso postavo bolehne device, ki se je sušila v potrpežljivem čakanju na možitev. Dečkove oči so žarele. Ha, če bi bil zdaj sam s to deklico, kako bi se zakadil s svojo glavo v njen trebuh, da bi odletela v zid in potem bi ji iztrgal iz rok tisto sladko jed! . . . Alica je opazila njegov poželjiv pogled, pogledala je nuno in ga ogovorila s prijaznim glasom: "Ali si lačen, mali prijatelj?"

"Da," odgovori Viktor.

"Bi rad sirupa?"

"Da."

"Kakor hitro prideš iz kopališča, naredila ti bom dva kosa. Boš li vzel?"

"Da."

"Dva velika kosa z debelo namazanim sirupom?"

"Da."

Alice se je smejala in šalila, toda Viktor je sedel resno z odprtimi ustmi in njegove oči so jedle njo in njene jedi.

V tistem hipu je zadonel stoterni krik in vrišč na deškem dvorišču. Ura je bila štiri in dečki so imeli pol ure odmora za prigrizek in da so malo poskakali po dvorišču. Delavnice so se izpraznile.

Karolina je prijela Viktorja za roko in ga peljala k oknu.

"Vidiš, dečki se tukaj igrajo, ne samo delajo. Ali bi rad delal?

"Ne!"

"Ampak igral bi se rad?"

"Da."

"Ako se hočeš igrati, boš moral tudi delati. Vse to se bo uredilo; upam, da boš pameten.

Viktor ni odgovoril. Plamen radosti je razgrel njegov obraz, ko je videl množico svojih tovarišev, ki so skakali in vpili. Nato je spet zasadil oči v deklico in v dva kosa kruha, ki sta ga čakala na krožniku. O — da! on si želi svobode uživanja, večnega uživanja in nič drugega . . . Kopelj je bila pripravljena in dečka so odpeljale nune.

"Meni se dozdeva, da bodo s tem fantom velike sitnosti," pravi nuna z mehkim glasom. "Jaz nimam zaupanja v otroke, ki imajo pokvečen obraz."

'Kljub temu ni grd," omeni Alica. "Človek bi mislil, da je osemnajst let star, kadar ti gleda tako moško v obraz."

"Res je," pripomne Karolina nemirno, "fant je precej odrasel pri svojih letih."

Preden so visoke dame odšle, so se hotele zabavati z opazovanjem malih varovancev, ki so imeli jesti namazan kruh. Zlasti jih je zanimala plavolasa deklica pri desetih letih, ki je že imela ženski obraz, toda drugače je bila bolehna in zanemarjena, kakor so otroci iz pariških predmestij. Povest te deklice je bila stara in zelo navadna: Njen oče je bil pijanec in vsak večer je pripeljal vlačugo v hišo, ki jo je pobral na cesti; pred kratkim je pa izginil z eno teh propadlih žensk. Mati je bila ravno taka. Udala se je pijači in vsako noč je imela drugega obiskovalca. Njo so pa tepli materini obiskovalci, kadar je niso hoteli onečastiti. Nekega jutra jo je morala mati iztrgati iz rok pohotnega zidarja, katerega je bila pripeljala tisto noč domov. Vzlic temu je pa vodstvo zavoda pripustilo, da je ta propadla ženska obiskovala svojo hčerko, katero je bila sama ponudila zavodu, da bo na varnem, kajti kljub svoji propalosti je le ohranila materino ljubezen. In zgodilo se je, da je bila tudi takrat tam — tenka in rmena ženska, izčrpana s posušenimi trepalnicami vsled solza. Sedela je pri beli posteljici, na kateri je deklica, lepo umita, počesana in v čisti obleki, z veliko slastjo uživala posladkan kruh.

Ženska je poznala Karolino, ker jo je videla pri Sakardu, ko je enkrat iskala pomoči pri njemu.

"O, gospa, kako sem vesela, da je moja uboga Majdelena rešena vsega zla. Revica ima vso nesrečo v svoji krvi in zdravnik je rekel, da ne bo dolgo živela, če ostane pri meni doma. Tukaj pa ima mesa in vina in — kar je glavno — mir ima. Prosim Vas, gospa, povejte blagemu gospodu, da je ni ure v mojem življenju, da ga ne bi blagoslavljala!"

Jok je zadušil njene besede in srce se ji je topilo iz hvaležnosti. Blagi gospod, katerega je omenjala, je bil Sakard, kajti poznala je le njega kot dobrotnika in voditelja zavoda, kakor vsi ostali reveži, ki so imeli svoje otroke v "Domu dela." Princezinja Orviedova se ni nikoli pokazala tamkaj, medtem ko je on bil vodilna roka tega velikega stroja milosrčnosti, ki ga je bil deloma ustvaril sam. Njemu so priporočali nove varovance in Sakard jih je sprejemal brez ugovora in z neugnano željo, da čimprej napolni zavod z razbitimi kosci človeštva, ki so ležali na smetiščih in v obcestnih grabnih velikega Pariza. In revni ljudje, katerim ni nikdar odrekel prošnje in iz lastnega žepa je dal marsikateremu pet frankov, so poznali samo njega. On jim je bil edini in zvesti, dobri Bog.

(Dalje sledi).

JETNIK.

Milan Pugelj.

(Konec)

Nastala je pavza, a zdelo se je, da odskakujejo po sobi še vsestiste naglo in burno izrečene besede, ki so dozdaj tako odločno in napeto ozvanjale, kakor bi se prožile z lokov. Okno je bilo odprto, solnce je sijalo po tleh, po preprogi in po črnem klavirju, ki se je motno svetil ob steni.

Stotnik je gladil z beloorokovičeno roko košate brke, gledal malo na slike po steni in nadaljeval mirno in odločno: "Prišel sem zato, da vam razodenem svoje namere. Še danes vas posetita dva gospoda, ki vam napovesta v mojem imenu dvoboj. Na pištole. O podrobnostih se dogovore sekundantje. Ali boste sprejeli mojo napoved?"

Kolar je zardel, skočil izza mize, stopil do okna in nazaj. "Kaj pa mislite, kaj pa boste s tem dosegli, če mene ustrelite kakor psa? Nič, gospod, nič! Ali menite, da si pridobite s tem naklonjenost svoje žene, ali celo njeno ljubezen? Ne, obratno! Rečem vam odkrito, njeno sovraštvo si boste nakopali, njeno jezo, njeno zaničevanje! V dnu duše vas bo mrzela in sovražila! In uživati ljubezen ženske, ki daje samo sebe po sili, z zaničevanjem, s studom v duši, ali more to delati, to jemati mož? "—

"Napačno, napačno! Midva — jaz in moja žena se razumeva izborno. Ker je bilo preveč življenja v njej in obenem premalo nadzorstva okoli nje, zato si je privoščila zabavo z vami. Zdaj, vidite, imam čuvaja Ivico, ki bo pazil na kreposti žene svojega gospodarja."

"Ali mislite, da bo videl vaš sluga njene misli? Ne, ne bo jih! In če živim in še zlasti, če poginem, bom stal pred njenimi očmi noč in dan in vedno in vedno kričal: Tvoj mož, tvoj mož me je ustrelil! In vi si ne mislite, kako kriče mrtvi, kako grozen je njihov glas, kako reže v meso in kri in kosti, vi niste zmožni, da bi si kaj enakega predstavljali! Ali šalite se z ognjem, igrate se s strupom, ki se vam zagrize v kožo in razlije po krvi! Ne jaz, vi ste tisti, ki bo plačal svoje nepremišljene korake, svojo nepremišljeno ženitev" . . .

"Haha! Ne poznate žensk! Vi, gospod moj, ne veste niti tega, da mlade, zdrave in lepe ženske ljubijo samo enake mlade, zdrave in lepe moške, ki morajo biti — samo po sebi umevno živi, živi! Mrličev ženske ne marajo."

"Vi vidite samo žensko telo, samo zunanjost, ali v ženski je duša, fina, neskončno komplicirana duša in na to se sklicujem —"

"Mrličev ženske ne marajo! — Vi sprejmete torej mojo napoved?"

"Kaj si mislite o meni, kaj se smehljate?"

"Še trenotek! Streljanje s pištolo zahteva precej vaje. Svetujem vam, da si vzamete za to stvar nekoliko časa in da se potrudite. Pri takem streljanju ne gre toliko za dobro oko, kolikor za instinkt roke same. Desnica sama mora čuditi, kako treba držati in obrniti, če hoče kroglja v cilj. Poznal sem častnike, ki so merili in merili, a nič zadeli. Drugi zopet so se zanesli na krepke, nedrhtave desnice, malo merili in zadevali izborno. Svetujem vam torej obilo vaje. In k sklepu: vi mojo ponudbo sprejmete?"

"Sprejmem!" —

Stotnik ni izpregovoril nobene besede več. Šel je proti vratom, salutiral, udaril s petami in zacingetal z zvenečimi in svetlimi ostrogami, odprl vrata in odšel s krepkim in donečim korakom.

Kolar si je izbral sekundante ki so uredili vse podrobnosti. Za te den dni se je odpeljal na deželo, hodil tam v samoten gozd in se vadil streljati. Zadeval je dobro in se spočetka z veliko samozavestjo veselil svojih uspehov. Pozneje je otopel, spoznal, da to vse ni zanj, da je živelo v njegovi notranjosti že davno prepričanje o neumnosti dvoboja, da je bil izza mlada nasprotnik in zasmehovalec takozvanih viteških afer.

Na Teklo je mislil, kakor bi bile razmere ž njo daleč zadaj in bi se mogla sniti šele nekje na cestah daljne bodočnosti.

VIII.

Teden dni pozneje — neko soboto — se je vrnil v mesto. Prišel je v mraku, se napotil naravnost v stanovanje in si naročil večerjo in vino domov. Pil je, a jedel ni. Vlegel se je na posteljo in skušal biti miren in brezbrižen. Odprl je Ibsena in čital prizor o mladi ženi Sari, ki se skriva z otroki po sobi, spleza pod mizo, plešče in skače in ki ji pravi mož "moj lišček, moj ščinkovček" itd. A misli so šle vse preko vrst, vse mimo črk in stavkov in čitana vsebina se je gubila nekje med knjigo in med njim kakor rahel dim ali megla, ki jo razpihuje sapa. "Moj ptiček, moj ptiček," kliče knjiga, a on meni, da v slučaju, če on pade v boju, umrje tudi ona, Tekla. To se pravi: duševno. Stotnik bo dvojen morilec. Dva na en strel lahko umrjeta: on telesno, ona duševno. Za ta zadnji umor ni kazni, o njem molče paragrafi. Ali če premisliš, je duševni umor hujši kakor telesni. Nekdo ti ubije dušo, to se pravi srce, vsa čustva, vsa tista nagnjenja, ki so delala iz tebe človeka, in ti še samo ješ, piješ, delaš — popolnoma kakor žival. Vse, kar storiš, napraviš pod vplivom razmer, nekega socijalnega reda, ki so ga vpeljali okoli tebe ljudje in ki ki te sili, da ravnaš tako in ne drugače. Višjega, več kakor živalskega ni v tebi ničesar več. Ti več misliš, kako bi dvignil svojega bližnjega do sreče, kako bi mu storil nekaj blagega, kako bi se žrtvoval za nekaj, kar je vzvišeno nad vsakdanjostjo, ki te obdaja. Postal si top, samavoj, zakrknjen. Človeštvo — ne v širšem, ne v ožjem pomenu — nima več kaj pričakovati od tebe.

Za javne in znane telesne umore, ki so vidnejši in konkretnejši, so postavljeni paragrafi in ti paragrafi vsebujejo velike in težke kazni. Leta in leta je treba presedeti po vlažnih in temnih ječah, treba se je ukloniti nadzorstvu bedastih in krutih ljudi, treba se je odpovedati svoji volji in solncu. Za duševne umore, ki so abstraktni, ki jih ne moreš pokazati s prstom, zanje ni kazni. Tak umor si silno privošči vsak, kdor je zanj dovolj spreten in si rad privošči te vrste veselje. Izbereš si žensko ali moškega, hodiš okoli po mačje, seznaniš se hinavsko z njegovo notranjostjo, in tisto, kar spoznaš za glavni pogoj njegovega notranjega življenja, tisto kako odstraniš, končaš, zastrupiš. S tem si odpravil brez kazni.

Odložil je knjigo, prekrižal roke pod glavo in strmel v strop. Če pade stotnik, pridejo na vrsto navadne homatije kot posledice takih dejanj. Glavno je: ti ostaneš živ. Čutiš, da se bliža nocoj, ko teče čas k usodnemu trenotku, konec življenja. Ako se ne pripeti nesreča, pričneš po usodnem hipu vnovič živeti. Stopiš k Tekli in ji poveš, da sta oba — ti in ona — zdaj svobodna kakor dva orla, ki režeta s svojimi širokimi krili ostri zrak nad zelenimi planinami. Kakor bi ne bilo drugih ljudi na svetu: samo ti in Tekla in svoboda in ljubezen. Druga, težka stvar bi bila huda rana. Ležiš nekje, ni misliti na to, da bi imel krog sebe tiste ljudi, ki si jih želiš, bolan in obnemogel se ubijaš z bledimi bolškimi sanjami in ves čas te muči zavest, da te je zadela nekrivega in ponosnega nizka in pobalinska kazen maščevanja. Zdi se ti, kakor da bi te bil zasačil kdo v tujem sadovnjaku, kjer si kradel sadje. Napravil bi tisti nekdo s teboj kakor z vsakim drugim enakim fantičem. Pretepel bi te, prelomil — nemočnega in plahega, kakršen si!

Počasi se je že danilo in on še vedno ni zatisnil očesa. Pogledal je na uro, skočil naglo kvišku, odgrnil zavese in odprl okno na stežaj. Umil se je, oblegel v črno, vzel iz vaze na mizi rdeč nagel in si ga vtaknil v gumbnico na prsih. Oddaleč je zaslišal drdranje lahkega voza in peketanje konj, stopil naglo k oknu in pogledal po ulici dol in gor. Voz je zavil drugam.

Ozrl se je po postelji, po divanu, po stolih, omarah in mizi in zdelo se mu je, da leži vse v takem govorečem neredu, kakor bi se bilo kaj zgodilo s tistim, ki vlomijo v stanovanje, tak nered. Mrtvo truplo leži na tleh ob postelji, usta so napol odprta, steklene oči bulijo v strop, a po postelji, po mizi, po zofi leži vse križem. Bela srajca kriči tik črnih hlač, rdeča odeja vpije zvita in zmečkana na belih rjuhah in odprte omare zijajo vate s svojo pisano robo kakor z jeziki, z zobmi in oglatimi črnimi gotlanci.

Skozi okno se je zopet približal ropot voza. Kolar je pogledal in videl črno zaprto kočijo, ki je obstala pod oknom. Zgrabil je temne rokavice, silno pobledel in stekel iz sobe po stopnicah pred hišo.

V kočji je bilo prostora le ravno za njega. Njegova dva sokolca — zdaj častnika v garniziji tistega mesta — sta se mu sevelo smejala s svojimi zdravimi obrazi in zdravnik se je prijazno odmaknil in mu stisnil roko. "Tak čudež imamo s seboj," je rekel, "da potegne takoj krogljo ven, pa magari če bi bila tudi sredi srca. Seveda je človek pozneje še bolj zdrav kakor prej!"

"Haha!" se je smejal desni častnik "S temi pištolami je vrag. Kaj misliš, da nese tako, kakor meriš? Kaj pa še! Če bi meril tvoj nasprotnik v nas, ki bomo stali na strani, bi zadel — po mojih mislih — e na kak način tvoj palec ali uhelj ali rokav! Če pa meri vate, kako bo pa vrag zadel, ko nosi pištola — rekel bi — okoli vogla!"

"Tale nagel, kaj ne," je vprašal zdravnik, "je zanjo —, za izvoljenko. Rekli boste: ko sem v vojski stal in ploha krogelj nadme je šumela . . . haha!"

Kolar se je nasmehljaval ali drdrateče in po sili. Peljali so se po poti med polji in zavili proti gozdu. Nedaleč za njimi je drdrala druga enako zaprta kočija. Obstali sta obe. Tisti, ki so se v njih pripeljali, so izstopili in se napotili v gozd.

Jasno jutro zgodnje jeseni je razsvitljevalo debla in pota in mah, ki je zelenel in se potil v iskreči dosi. Z vej so se oglašale selnice, se jezile nad prihajajočimi in bežale nad njihovimi glavami iz vrha v vrh. Planota, ki se je nenadoma razgrnila in ki jo je poraščala praprot in druge visoke gozdne trave, je žarela v solncu in utripala s tisočerimi kapljicami rose, ki so visele z dolgih in upognjenih bilk, s širokih in razrezljanih listov ter nekoliko orumenele praproti in z igel nizkega in črnikastega brinja.

Sedem ljudi se je tu stavilo. Oba častnika sta premerila prostor in zapičila svoji sablji v razdalji trideset korakov. Goli klini so se lesketali v žarkih ali ta blesk je bil hladen in oster in Kolar se je pred njim stresel. Obrnil se je stran in videl zadaj za prijaznim zdravnikom, ki je čepel na tleh pri odprtem kovčegu in pripravljal obvezo, stotnika Matuža. Stal je trdno kakor kip in ves čas molčal. Prej je bil zrak svež in čist in prepojen s soki smrek in borov, zdaj pa je zadišalo naenkrat pa kloroformu.

Najmladši častnik je čital protokol, kjer je stalo med drugim, da je "prizadeta čast stotnika kot soproga, in tudi sicer." Ta "in tudi sicer" se je čul tako otročje, da je zdravnik pogledal Kolarja in se nasmehnil. Kolarju je delo to dobro. Zravnal se je, vest se mu je olajšala in pogum se je dvignil. Ob koncu čitanja je dodal častnik: "Predlagam in prosim, da bi se gospoda nasprotnika pobotala. Zdaj je še čas za to."

"Kako nerodno!" je vzdihnil zdravnik in si prižigal cigareto.

Kolar je pogledal na stotnika, ki se ni ganil.

Častniki so odprli dva zabojčka in povabili nasprotnika, da sta izbrala orožje. Kolar je vzel eno izmed dveh stotnikovih pištol in stotnik eno iz Kolarjevega zabojčka. Opremili so orožje z naboji in pri tem je zazvenel parkrat neprijeten, jeklen udarec, ki je izzval oster in kratek jek. Kolar je stopil oborožen k sablji na levi, stotniku je že stal nasproti. Nekaj naglega in ostrega se je razlilo okrog. Domenjeno je bilo, da se meri tri sekunde. Od strani, kjer stoje častniki in zdravnik, so se čuli neumljivi glasovi. Kolarju se zdi, da stoji stotnik v megli kakor le patiniran bronast kip. Dalje se mu zdi, dasi ne vidi dobro, da se zdravnik še vedno smehlja.

"Pozor!" kriči nekdo in šteje rezko, kakor bi rekel: "En, dva . . ."

Kolar dvigne pištolo, meri, a mu nenadoma pade v misli in pričenja izgovarjati: "Saj nismo . . ." Pištolo dvigne v stran, kjer ne stoji nihče, tja, med visoka borova debla in čaka bled in drhteč.

". . . tri . . ."

". . saj nismo živali . . ."

Obe pištoli sta že počili. Kolar ima na čelu temen madež, glava mu leze na prsi, roki mu visita ob životu, zgrudi se in se polagoma zvrne z životom na desno med rosno praprot in visoko gozdno travo. Zdravnik prihiti, se skloni k njemu, a kmalu vstane in reče blagodno, skoro osorno in proti stotniku obrnjen, kakor bi govoril samemu: "Konstatiram smrt!"

Duh po kloroformu in smodnika se čudno meša s svežim in sočnim gozdnim vonjem.